

Norwegia

- Około 4.8 mln mieszkańców
- Powierzchnia kraju 385 155 km²
- System polityczny: monarchia konstytucyjna i demokracja parlamentarna
- Dwa urzędowe języki norweskie: bokmål i nynorsk oraz język Samów

Uwarunkowania historyczne

- Pierwsza prasa to prasa zagraniczna: niemiecka i angielska.
- W XIV w. Norwegia miała status duńskiej prowincji i w Kopenhadze znajdowało się centrum życia publicznego.
- Prasa podlegała cenzurze.
- Dopiero w 1807 r. w okresie wojen napoleońskich, z powodu blokady angielskiej nałożonej na Norwęgę przestały tam docierać gazety z zagranicy, co spowodowało pustkę na rynku. Rodzimi drukarze zaczęli stopniowo wypełniać pustkę.

- W 1814 r. Norwegia przeszła spod jurysdykcji duńskiej w unię norwesko-szwedzką. Kraj otrzymał konstytucję, a administracja państwowa miała siedzibę w Norwegii.
- Konstytucja gwarantowała wolność słowa i druku.
- Już w 1819 r. zaczęły ukazywać się pierwsze gazety opozycyjne. Jednak to król wydawał tzw. „przywileje anonsów”.
- Od 1880 r. bardzo silne związki prasy z polityką (tzw. prasa partyjna).
- Neutralność Norwegii podczas I w.św. wprowadziła napięcie pomiędzy rządem a opozycją. Kraj pozostał na uboczu wielkich przemian kulturowych i nie pojawiły się tu gazety popularne.

Początki radia

- Początki należały do pasjonatów.
- 1933 r. państwo przejęło wszystkie aktywa 4 spółek radiowych i utworzyło Norsk Rikskringkasting (NRK- Norweska Korporacja Publicznych Nadawców Telewizyjnych i Radiowych). NRK miała być finansowana z abonamentu i licencji oraz posiadała wyłączność nadawczą.
- Powstał problem tzw. czystości językowej, w tej sprawie zdecydował norweski parlament – Storting, który nakazał nadawanie w tzw. formach wspólnych dla obu odmian norweskiego (bokmal i nynorsk, czyli duńsko-norweski, i norweski)

II wojna światowa

- Oficjalnie kraj był neutralny, lecz w 1940 r. został „prewencyjnie” zajęty przez wojska niemieckie. W końcu kraj ten znalazł się pod okupacją niemiecką.
- Rząd emigrował do Londynu, a coraz większą rolę zaczęła odgrywać brytyjska BBC. Naziści zamknęli część tytułów, niektóre skonfiskowali, a pozostałe podporządkowały się doktrynie nazistowskiej. Niemcy przejęli także stacje nadawcze.

- Mimo podporządkowania prasy okupantowi wzrastały nakłady prasy lokalnej i rosło także samo czytelnictwo. Szacuje się, że w 1940-45 r. wychodziło w Norwegii ok. 300 nielegalnych gazet, większość o dosyć krótkim żywocie. Po zakończeniu wojny rolę prasy podziemnej przejęły dotychczasowe tytuły legalnie działające.

Po wojnie

- Konflikt moralno-ideologiczny
- Prokuratura oceniła, że zyski gazet ukazujących się podczas wojny powinny zostać skonfiskowane, a następnie wypłacone w formie odszkodowań tym, które okupacja zmusiła do zamknięcia działalności. Skończyło się na tym, że 20 gazet zapłaciło razem 1,5 mln koron.

- 1946 r. – powstaje pierwszy związek zawodowy dziennikarzy Norsk Journalistlag.
- 1950 r. – powstaje związek zawodowy redaktorów Norsk Redaktorforening, który 3 lata później opracował tzw. Kartę gwarantującą redaktorowi pełną niezależność od wydawcy czy zarządu.

Początki telewizji

- Szacuje się, że audytorium jedyne go norweskiego radia NRK odbudowało się po wojnie w 100% do 1950 r.
- 1954 r. – pierwszy próbny program telewizyjny, dopiero 2 lata później norweski parlament przyjął wprowadzenie telewizji na stałe. Oficjalna inauguracja nastąpiła jednak dopiero w **1960 r.** przez norweskiego króla.

Pluralizacja rynku

- Lata 70. przyniosły stabilizację na rynku medialnym oraz odpolitycznienie mediów.
- W 1981 r. NRK traci monopol.
- Rozdano 30 koncesji na nadawanie. W ciągu 5 lat pojawiło się na rynku blisko 300 podmiotów.
- Prawo zabraniało gazetom prowadzenia lokalnych rozgłośni, a rozgłośnie nie mogły zarabiać na reklamie >>> pat. >>> Rząd stopniowo zaczął wycofywać się z zakazu reklam w radiu.
- Stopniowa komercjalizacja. Zaczęły tworzyć się pierwsze koncerny medialne, m.in. ALLER z kapitałem duńskim.

- W 1984 r. został zniesiony zakaz posiadania przez gazety stacji radiowych czy telewizyjnych. Do gry przystąpili dotychczasowi gracze rynku prasowego: Orkla Media.
- NRK uruchomił dwa kolejne ogólnokrajowe programy radiowe, zróżnicowane pod względem grupy docelowej.
- 1993 r. Storting podjął decyzję o uruchomieniu komercyjnego radia ogólnokrajowego.

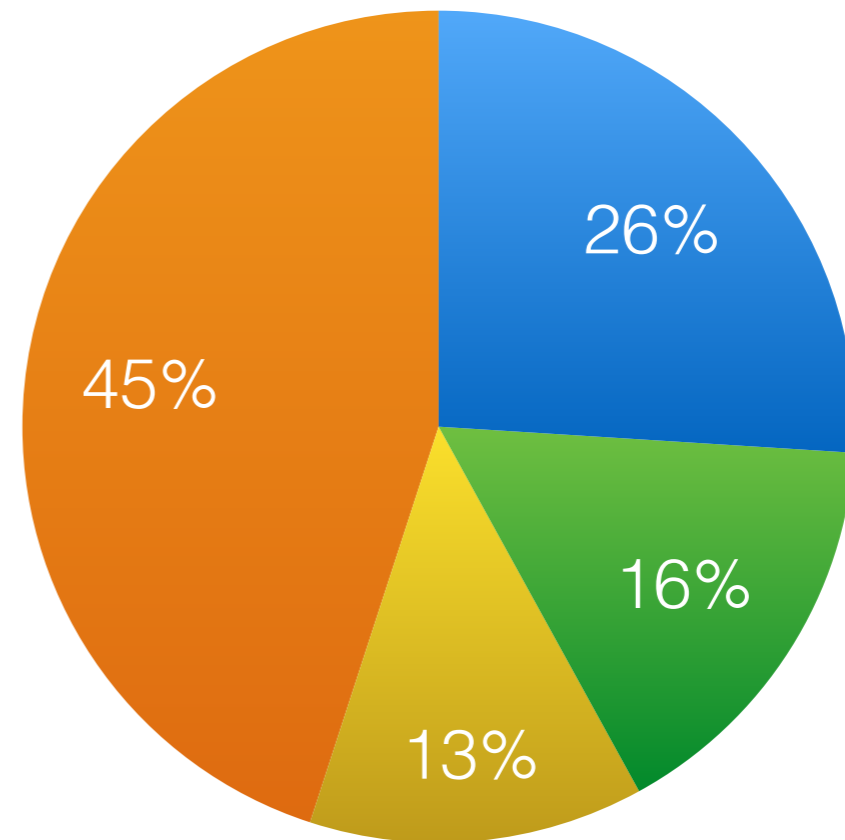
- Do lat 90. jedynym prywatnym nadawcą telewizyjnym był skandynawski TV3 nadawany ze Szwecji (telewizja kablowa/satelitarna).
- TVNorge - pierwszy komercyjny **lokalny** nadawca telewizyjny, który nadawał program także poza lokalne granice. Kapitał: Orkla Media 40%.
- Dopiero w 1992 r. parlament zezwolił na utworzenie **ogólnokrajowego** nadawcy komercyjnego. Ograniczenia:
 1. udział jednego właściciela nie mógł wynosić więcej niż 20%.
 2. finansowanie z reklamy – tylko do 10% czasu antenowego.
 3. połowa programów musiała być produkcji norweskiej.
 4. siedziba musiała być poza stolicą, dlatego wybrano Bergen.
- O koncesję walczyła Orkla i **Schibsted** (z Egmont- spółka duńska), który ostatecznie wygrał pojedynek.
- W 1993 r. zwiększono próg własności do 33%, a reklamowy do 15%.

Koncentracja kapitału

- Pluralizacja rynku i zwiększenie zasięgu reklamy przyczyniły się do wzrostu inwestycji w różnych sektorach rynku medialnego.
- Ostatecznie ugruntowały swą pozycję największe koncerny (prasowe): **Schibsted, A-pressen i Orkla/Mecom Europe**, które pod koniec lat 90. kontrolowały 80% rynku prasowego.
- Dlatego w 1997 r. ograniczono udział jednego właściciela do 30%. Ustanowiono też organ kontrolny Eierskapstilsynet (Nadzór Własności), obecnie to **Medietilsynet**.
- **Brak prawa prasowego** - oznacza to, że prasa i dziennikarze podlegają takim samym prawom, jak inne przedsiębiorstwa i podmioty.
- Ważną rolę odgrywają tzw. **wewnętrzne kodeksy etyczne** (Redaktorplakaten, czyli kodeks redaktorów i Ver varsam-plakaten, czyli kodeks etyczny)

Rynek mediów – struktura własnościowa

- Schibsted – 26%
- A-pressen – 16 %
- Orkla/Mecom Europe (obecnie Edda Media) – 13%

Prasa

- 217 tytułów gazet.
- większość ma mały nakład: (od 2-5 tys. egz.)
- 3 największe gazety to:
 - VG – 343 000 egz.
 - Aftenposten – 252 000 egz.
 - Dagbladet – 162 000 egz.
- Wg Medienogre: 36% Norwegów (9-79 l) czyta 1 gazetę, 24% - 2, 13% czyta 3 lub więcej.
- Gazety są w większości prenumerowane.

Radio

- 3 kanały publiczne finansowane z abonamentu: P1, P2, P3 oraz 17 oddziałów lokalnych NRK, nadających lokalne programy; 63 %
- 2 ogólnokrajowe prywatne stacje radiowe: P4 (szwedzki Kinnevik) 20 % i RadioNorge (niem ProSibenSat1) 7%
- 249 lokalnych komercyjnych

Telewizja

- Norsk Rikskringkasting (NRK1, NRK2, NRK3 - ok.46%)

- TV2 Nyhetskanalen (norweski Schibsted i duński Egmont; następnie Schibsted sprzedał swoje udziały norweskiej grupie prasowej A-pressen), ok. 44%

- TV Norge (SBS (ProSiebenSat.1), ok. 16 %

- TV 3 (szwedzka grupa Kinnevik), ok. 11 %

System regulacji

- W 1998 r. Norweski parlament przyjął nowe przepisy antykoncentracyjne.
- W 1999 roku utworzono nową instytucję Eierskapstilsynet (Media Ownership Authority), która jest zintegrowana z regulatorem Medietilsynet (Norweski Urząd ds. Mediów).
- Norwegia jako jeden z pierwszych krajów w Europie wyłączył sygnał naziemnej telewizji analogowej - grudzień 2009 r.

Szwecja

- 9 mln mieszkańców
- Powierzchnia kraju: 450 000 km²
- Język narodowy: szwedzki.
- Uznawane języki mniejszości: lapoński, fiński, meänkieli, jidisz, romski
- Ustrój: monarchia konstytucyjna, demokracja parlamentarna
(Parlament: Riksdag, jednoizbowy, zasiada w nim 349 posłów)
- Religia: 82% mieszkańców to członkowie Kościoła Szwedzkiego (luterkańskiego)

- Kraj społecznie i kulturowo jednolity
- Szwecja charakteryzuje się silnym systemem opieki społecznej.
- W latach 90. Szwecja nie uniknęła recesji gospodarczej i wzrostu bezrobocia, lecz już z początkiem XXI wieku nastąpiło znaczne ożywienie gospodarcze.
- System dużych partii politycznych. Organizacje polityczne wykazują typowy dla szwedzkiej polityki niejasny profil polityczny (lewica-prawica) - preferencje polityczne wyborców szwedzkich jest rozmyte, ale polityka rządu zazwyczaj jest gdzieś pośrodku, w połowie drogi.

Prasa

- Rynek prasy jest bardzo silny. Czytelnicтво jest wysokie w większości grup społecznych. Ponad 80 % dorosłej populacji czyta gazetę codziennie.
- Ukazuje się około 160 tytułów.
- Całkowity nakład dzienników (ukazujących się co najmniej 4 dni w tygodniu) wynosi około 3,6 milionów, co odpowiada około **420 egzemplarzy na 1000 mieszkańców**.
- Wysoki jest także nakład w grupie poza dziennikami - to ok. 4 mln egz.

Cechy prasy

- gazety są głównie lokalnie lub regionalnie
- prawie 100 % gazet porannych sprzedawanych jest w ramach subskrypcji
- niemal wszystkie grupy społeczne czytają gazety
- funkcjonowanie systemu dotacji
- wysoka pozycja bezpłatnych dzienników, głównie w obszarach metropolitalnych.

Segmenty prasy

- **Metropolitalne** poranne dzienniki: dzienniki publikowane w trzech głównych miastach: w Sztokholmie, Göteborgu i Malmö. Grupa ta stanowi około 25 % całkowitego obrotu gazety.
- **Miejskie dzienniki ogólnokrajowe**: dwa tabloidy ukazujące się w Sztokholmie, Aftonbladet (429000 i największe szwedzkie gazety) i Expressen (339.000), w tym lokalne wersje w Göteborgu (w GT) i Malmö (Kvällsposten). Grupa stanowi około 20 % całkowitego obrotu gazety.
- **Regionalne i lokalne gazety**: Helsingborgs Dagblad, Helsingborg (84.000), Dalarnas Tidningar, Falun (65.000) i Nerikes Allehanda, Örebro (62.000). Stanowią one około 45 % całkowitego obrotu.
- **Niskonakładowe gazety, ukazujące się raz lub dwa razy w tygodniu**, zarówno na szczeblu lokalnym, metropolitalnym oraz regionalnym. Grupa reprezentuje mniej niż 10 % całkowitego obrotu gazety.
- **Bezpłatne dzienniki** tworzą oddzielną grupę, ponieważ ich nakład jest obliczany w inny sposób niż płatnych gazet. Największą gazetą jest Metro (400.000), z wydaniem w Sztokholmie (rozpoczętej w 1995), Göteborgu (1998) i Malmö (1999).

- **Grupy medialne na rynku prasy:**
 - Dominującym podmiotem jest **Bonnier Group**, z ponad jedną czwartą całkowitego obrotu rynku wszystkich gazet. Bonnier Group jest także właścicielem kilku gazet za granicą, głównie w regionie Morza Bałtyckiego, w tym w Polsce.
 - Drugim co do wielkości jest **Stampen Group** (Göteborgs-Posten, wiele lokalnych tytułów).
 - Charakterystyczną cechą rynku szwedzkiego są sieci regionalnych gazet, np. Ander Group, Karlstad i Herenco Group, Jönköping.

Radio

- **Publiczna spółka Sveriges Radio (Szwecja Radio) jest głównym aktorem. Ma około 60 % całego audytorium.**
- Oferuje trzy kanały krajowe:
 - P1 (aktualności, kultury i spraw publicznych),
 - P2 (muzyka klasyczna)
 - P3 (młodzież)
 - regionalny kanał P4, który oferuje program informacyjny, także w 25 regionach. P4 zawiera również kilka programów krajowych przede wszystkim news i sport.

- **Komercyjny rynek radiowy** od samego początku był pod presją ekonomiczną. Stacje nie przyciągały tak dużej publiczności jak zakładano, a ich udział procentowy w reklamie w mediach wynosi zaledwie 3 %, mniej niż połowę średniej europejskiej.
- Większość stacji przynosi straty. Konsekwencją jest zwiększenie koncentracji na prywatnym rynku radiowym.
- 2 firmy - MTG i SBS - kontrolują większość stacji rynku komercyjnego.

Telewizja

- **Publicznym nadawcą telewizyjnym jest Sveriges Television (SVT), który do 1992 roku miał monopol w sektorze telewizyjnym.**
- Obecnie nadaje 3 programy:
 - **SVT1**, jest najbardziej popularnym i szerokim kanałem
 - **SVT2**, jest programem profilowanym, wyspecjalizowanym
 - **SVT24**, to 24 godzinne wiadomości z bieżącymi sprawami.
- Ponadto, SVT dystrybuuje kanały cyfrowe dla dzieci.
- Udział w rynku telewizji SVT1 + SVT2 - **38,5 %**.

- **Głównym komercyjnym nadawcą jest TV4 (23,2 %).**
- Konkurencją jest pięć szwedzkich kanałów satelitarnych, spośród których największymi są
 - **TV3 (10,5%)**
 - **i Kanal 5 (9,2%)**

Agencja informacyjna

- Szwecja ma jedną krajową agencję informacyjną, **Tidningarnas Telegrambyrå (TT)**, założoną w 1921 roku.
- Jej właścicielem jest spółka utworzona przez trzy największe grupy prasowe: Bonnier, Schibsted i Stampen.

System regulacyjny

- System opiera się na tradycji **wolności mediów, która uregulowana była już w prawie podstawowym z 1766 roku.**
- Wolność gwarantowana jest także na podstawie ustawy tzw. **Freedom of Expression.**
- **Obywatelom gwarantuje się także dostęp do dokumentów publicznych.**
- Dodatkowe ustawy regulują organizacyjne i techniczne warunki. **Internet jest powszechnie traktowany tak jak prasa, czyli obowiązuje tu zasada swobodnego zakładania, tworzenia działalności.**

- Radio and Television Act reguluje system radiowo-telewizyjny.
- Wszystkie programy radiowe i telewizyjne, z wyjątkiem kanałów satelitarnych z zagranicy, są oficjalnie nadzorowane przez agencję rządową, Broadcasting Commission - Komisję Programową (**Granskningsnämnden Radio och TV**).

Finlandia

- 5,3 mln mieszkańców (w tym szwedzkojęzyczna mniejszość stanowi 290.000 osób, czyli 5,5 %)
- Obszar 338 000 km² (gęstość zaludnienia: **17 osób/ km²**)
- Ustrój: semiprezydencjalizm, demokracja parlamentarna
- Języki urzędowe: fiński i szwedzki (język fiński, który należy do języków ugro-fińskich, używa 91,3% mieszkańców, zaś szwedzkiego 5,4 % społeczności; Lapoński jest językiem rodzimym dla ok. 1,700 ludzi)
- Religia: 85,6% wyznania protestanckiego (luteranie) i 1% prawosławnego.

- Finlandia jest państwem przemysłowo rozwiniętym.
- Całkowity obrót środków masowego przekazu - **2,7 % PKB.**
- Przeciętnie **gospodarstwo domowe** wydaje **4 % wydatków na media.**
- **Przeciętne gospodarstwo domowe wydaje ok. 1000 € rocznie na opłaty telekomunikacyjne.**

Prasa

- **Jest to trzeci pod względem czytelnictwa rynek prasy na świecie, po Norwegii i Japonii.**
- **483 egz./ 1000 mieszk.**
- W sumie ukazuje się 51 dzienników, wydawanych od 4 do 7 razy w tygodniu, w nakładzie **2,3 milionów egzemplarzy.**
- **31 dzienników ukazuje się 7 dni w tygodniu z 1,6 milionów egzemplarzy, tj. więcej niż w jakimkolwiek innym kraju skandynawskim.**

- Istnieje około 145 bezpłatnych gazet.
- Największą grupę stanowią **gazety ukazujące się w systemie subskrypcji** - prawie 70 % gospodarstw domowych otrzymuje codziennie zaprenumerowaną gazetę do domu.
- **76 % mieszkańców czyta gazetę codziennie.**

- Ukazuje się 7 ogólnokrajowych dzienników. 31 dzienników ukazuje się 7 dni w tygodniu; ogółem jest 51 dzienników
- Największy, uznawany za apolityczny dziennik **Helsingin Sanomat** będący własnością grupy **SanomaWSOY (431.000 egz.)**
- Finlandia jest oficjalnie krajem dwujęzycznym, 13 gazet wydawanych w języku szwedzkim.
- Dwie największe grupy prasowe to: **SanomaWSOY - 67%** i **Alma Media - 24 %**

Radio

- Publicznym nadawcą jest **YLE**, który nadaje trzy ogólnokrajowe kanały w języku fińskim:
 - **YLE Radio 1,**
 - **Radio Suomi**
 - **i YLEX**
 - oraz dwa kanały w języku szwedzkim: **YLE Radio Vega i YLE Radio Extrem.**
- YLE nadaje także 20 regionalnych programów w języku fińskim i 5 w języku szwedzkim.

- **Ok. 80 komercyjnych stacji radiowych.**
- Największe spółki radiowe należą do kapitału zagranicznego. Pierwszym - i jak dotąd jedynym - ogólnokrajowym komercyjnym nadawcą radiowym jest **Radio Nova**, który należy do Nordic Broadcasting Company (Bonnier / Proventus, Szwecja).
- Rynek komercyjnego lokalnego radia jest bardzo nasycony.
- Programy publicznego nadawcy radiowego dominują na rynku - 51 % audytorium. Prywatne radia ma 49 % - z czego 12 % przypada dla Radio Nova i 37 % dla innych prywatnych stacji.

Telewizja

- Ogólnokrajowy system nadawczy składa się z jednego nadawcy publicznego i dwóch stacji komercyjnych.
- Nadawcą publicznym jest **Finnish Broadcasting Company (YLE)**, który transmituje dwa programy **YLE TV1** i **YLE TV2**.
- Największym i najstarszym prywatnym kanałem telewizyjnym jest **MTV3**, który jest własnością szwedzkiej Nordic Broadcasting Company, od 2005 roku.
- Drugim komercyjnym podmiotem jest sieć telewizyjna **Channel Four Finland (Nelonen)**, który należy do SanomaWSOY.

Agencja informacyjna

- Jest tylko **jeden krajowy dostawca informacji, Finnish News Agency (STT)**. Jest to niezależna, dwujęzyczna agencja, której głównymi właścicielami są Alma Media, SanomaWSOY i TS-Group (Turun Sanomat "), wraz z innymi 50 firmami medialnymi.

Regulacje

- **Act on the Exercise of Freedom of Expression in Mass Media (2004)** reguluje rynek wszystkich mediów pod względem obowiązków redaktorów, wydawców i nadawców.
- Organami nadzorującymi media elektroniczne są **Ministry of Transport and Communications, the Finnish Communications Regulatory Authority** Ministerstwo Transportu i Komunikacji, Fiński Urząd Regulacji Łączności (Ficora) i **Ministry of Education** Ministerstwa Edukacji.

- **The Finnish Communications Regulatory Authority (Ficora)** nadzoruje wykorzystanie częstotliwości radiowych i telewizyjnych.
- **Spółki publicznej radiofonii i telewizji (YLE)** działają na podstawie wewnętrznych regulacji. Ich najwyższym organem decyzyjnym jest **Rada Administracyjna**, wybierana przez Parlament.